

RUDAR

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krone, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravn. je v Trbovljah na Štajerskem.

... Glasilo slovenskih rudarjev ...

Na podlagi sklepa načelstva

bo

VI. unijski zbor

avstrijskih rudarjev na Dunaju (kraj zborovanja se naznani pozneje) in sicer 21. do 23. eventualno 24. oktobra 1912.

Razprave se pričnejo dne 21. oktobra ob 10. dopoldne.

Kot provizoričen dnevni red se določa:

1. Določbe:

- Določitev dnevnega reda in pravilnika;
- volitev komisije za pregledovanje predlogov.

2. Poročila:

- Unijskega načelstva, poročevalec Anton Jarolim;
- blagajniško poročilo, poročevalec Emanuel Kratochwil;
- za strokovni list »Glück-Auf«, poročevalec Franc Ebert;
- za strokovni list »Gornik«, poročevalec Franc Pytlík;
- za strokovni list »Nazdar«, poročevalec Franc Riegei;
- za strokovni list »Rudar« (se še določi);
- poročilo preglednikov.

3. Organizacija.

4. Minimalna plača in rudarji.

5. Volitev unijskega načelstva.

6. Predlogi, ki se pri navedenih točkah niso rešili.

Predlogi k unijskemu zboru se morajo po § 12, točka 6 pravil osem tednov preje poslati načelstvu, preden se zbor vrši, in jih mora načelstvo šest tednov preje objaviti.

Predlogi, ki jih nameravajo podružnice staviti, se morajo najkasneje do 26. avgusta 1912 nahajati v rokah načelstva.

Razdelitev volilnih okrajev se razglasi pozneje.

Vse dopise je naslavljati na »Unijo avstrijskih rudarjev« v Turnu, Kaiserstraße št. 128. (Češko).

UNIJSKO NAČELSTVO.

Trboveljska premogokopna družba nastavlja limanice!

Nedavno tega je sodrug Čobal iz Zagorja objavil v »Zarji« in »Rudarju« članek, v katerem je povedal to, kar smo čutili in čutimo tudi v Trbovljah in Hrastniku. V članku je dejal, da je začela vpričo novega rudarskega plačilnega zakona Trboveljska premogokopna družba delati »štimgo« za svoja konzumna skladišča.

Samo nekoliko preveč očitno in nerodno je vzelo ravnateljstvo v Zagorju stvar v roke, ko je začelo lepiti razglase, v katerih pripoveduje, da dobe rudarji v rudniškem skladišču vsako stvar cenejše, kar pa se mimogrede povedano ne vjema z resnico. To ni bilo nič drugega kakor migljaj s kolom, ki pa je imel in ima, kakor bomo videli, tudi drug namen. Navsezadnje, ko je ravnateljstvo zaznalo, da je pokazalo preveč očitno barvo, je napravilo še večjo nerodnost, namreč s tem, da je hotelo razglasiti ali v njegovem žargonu »Kundma-chung« kratkomalo utajiti in se izgovarjati,

češ da ni rudniški konsum last družbe, temveč je last delavcev.

S tem si je hotelo pomagati z zadrege.

Ni izključeno, da ima ravnateljstvo pri svojem rudniškem konsumu v Zagorju nekaj slavnatih mož na papirju vpisanih za člane, ampak da bi bil rudniški konsum last delavcev in da bi delavci tudi v njem odločevali, je nekoliko predebela in zato pa tega tudi nihče ne verjame, pač pa vsakdo ve, da je rudniško skladišče v Zagorju ravno tako last Trboveljske premogokopne družbe kakor v Trbovljah in v Hrastniku. Da je temu tako, nam dokazuje dejstvo, da se je dotični razglas poročil izključno v ravnateljstveni pisarni, ne da bi bil kdo drug o tem kaj vedel. Sicer pa imamo še v živem spominu, kako je bilo z rudniškim skladiščem svoj čas v Trbovljah, ki je bil last delavcev oziroma bratovske skladnice. Pravimo po imenu, ker razven rudnika oziroma njega ravnateljstva ni imel tudi tukaj nihče nič govoriti, ravno tako, kakor je to sedaj slučaj v Zagorju. Ravnateljstvu v Trbovljah in Hrastniku postopata nekoliko previdnejše kakor ravnateljstvo v Zagorju. Sicer je iz postoparija vseh treh ravnateljev očitno opazati, da ravnajo po enem dogovorjenem načrtu. Vsem trem je namen v vseh treh krajih delavsko konzumna društva uničiti. Zlasti hrastniško ravnateljstvo ne more preboleti, da je prešel ondoni konzum v res delavske roke. Ondotni ravnatelj si prizadeva na vse kriplice spraviti delavsko konzumno društvo na kant in se polastiti zopet hiše ter posestva sploh, v drugih dveh krajih ni nič boljše. V vseh treh krajih, v Zagorju, v Trbovljah kakor tudi v Hrastniku je srčna želja gospodov ravnateljev iznebiti se ne ljube konkurence delavskih konzumnih društev. Svojemu blagu v rudniških skladiščih vsled obstoja delavskih konzumnih društev ne morejo cen tako »privijati« kvišku kakor bi radi, ker dobro vedo, da bi s tem delali reklamo za delavska konzumna društva. Treba je torej po njihovem mnenju ta delavska konzumna društva spraviti s pota, potem bo profit rudniških skladišč znatno večji nego sedaj.

Ravnateljstva pa tudi dobro vedo, da delavstvo potom svojih konzumnih društev postane od rudnikov neodvisno vsaj kar se tiče nabavljanja živeža, ki ga rabijo delavske družine za vsakdanje življenje.

Rudniška gospoda pa hoče, da bodi delavstvo v vsakem oziru od nje odvisno, hoče si ustvariti priložnost, da kontrolira vsak grizljaj kruha, ki ga delavske družine zavžijejo, hoče, da ji bodi delavstvo izročeno na milost in nemilost, kratkomalo, hoče delavstvo oropati njegove svobode in samoodločevanja, v kolikor ga še ima. Gospodje niso zadovoljni s tem, da delavca samo pri delu izkoriščajo, temveč njihova želja je, da bi jim bilo delavstvo izročeno tudi kot konzument, da delavstvu pobere denar, ki so mu ga morali plačati kot zaslužek, zopet nazaj za blago, ki ga gospoda samo po ceni kupuje delavcem pa drago prodaja. Trboveljska premogokopna družba hoče na ta način postati ne le industrijski podjetnik, temveč tudi prav prefrigan trgovec!

Tej špekulaciji, ki ima prozorne namene, preti sedaj nevarnost; novi plačilni zakon za rudarje, ki stopi dne 5. oktobra tekočega leta v veljavo, prepoveduje vsako odtegotanje plače

rudarjem razven za davke, za alimente in pa za razstrelila, ki jih bodo morali dati rudniški podjetniki rudarjem po nakupni ceni. Na željo, pravzaprav na povelje rudniških magnatov so pa meščanski poslanci med njimi tudi Benkovič z vsemi drugimi slovenskimi klerikalnimi poslanci, vtihotapili v novi zakon določbo, po kateri se sme rudarjem tudi še za druge stvari od plače odtegotati, ako so te stvari navedene v službenem redu. Razume se, da pride v poštev tudi odtegotanje za nakupljena živila, za takozvane »fasunge« v rudniških skladiščih. Do sedaj so gospodje dajali v svojih magacinih rudarjem toliko blaga, kolikor so imeli zasluženega denarja. To razmerje se bo moglo prenehati. Gospodje bodo smeli za nakupljeno blago v rudniških skladiščih rudarjem odtegotati od plače oziroma plačo zadržati le tedaj, ako bo v službenem redu taka določba, po kateri bodo za to imeli pravico. Ako pa tozadevne določbe v službenem redu ne bo, tedaj za »fasunge« v rudniških skladiščih ne bodo smeli rudarjem od plače ničesar odtegniti in če bo rudar prav v magacinu dolžan ostal.

Tukaj pravzaprav leži zajec v grmu, na podlagi službenih redov, ki so veljavni za Trbovlje in Zagorje, ne bi smela ravnateljstva za nakupljeni živež v rudniških magacinih ničesar od plače odtegotati, ker sedaj ti službeni redi nobene take določbe ne obsegajo. Gospodom v Zagorju in Trbovljah pa gre sedaj za to, da v službeni red, ki se mora vsled novega zakona preurediti, tako določbo vtihotapijo, v Hrastniku pa se boje, da ne bi zastopniki delavstva dotične določbe pri tej priliki iz službenega reda črtali.

Gospodom gre torej za to, da dosežejo svoj namen, namreč da bodo mogli po 5. oktobru ravno tako plačo rudarjev za nakupljeno blago v rudniških magacinih konfiscirati kakor doslej in s tem obdržati delavstvo v svoji popolni odvisnosti. Da pa tega delavci ne bodo preveč občutili in da se gospodi na bolj lahek način posreči nakana, skuša v vseh treh omenjenih krajih z vabljenimi sredstvi delavce umamiti v prvi vrsti s tem, da razglasa v Zagorju javno v Trbovljah bolj na tihem, da delavstvo dobi svoje potrebščine v rudniških magacinih cenejše kakor pa drugod in kakor čujemo baje res nekatere stvari cenejše prodajajo kakor pa v delavskih konzumnih društvih. Smatramo za svojo dolžnost delavstvo opozoriti, da ni to vse skupaj nič drugega kakor navadni švindol, s katerim sedaj gospodje manevrirajo, da bi nasuli delavcem posebno delavskim ženam pesek v oči, da ne bi delavci izpregledali namena, ki se za tem švindlom skriva. Ako bi se rudniški gospodi posrečilo v novi službeni red tozadevno določbo vrniti in delavske konzumne uničiti, tedaj bi dobila ta gospoda proste roke in tedaj bi začeli dreti kar brez noža. Na mah bi bile v rudniških magacinih drugačne cene kakor pa sedaj, vse to, kar sedaj riskirajo za dosego svojih namenov, bi dvakrat ali trikrat nazaj dobili, delavstvo bi bilo izpostavljeno največjemu izkoriščevanju ne samo pri delu, temveč tudi kot konzument.

Nihče naj ne verjame, da ima Trboveljska premogokopna družba svoje magacine morda iz same ljubezni do svojega vposlenega delavstva; kdor bi kaj takega verjel, ta bi varal samega sebe. Trboveljska premogokopna družba ima svoje magacine za to, da skuša prvič delavstvo

obdržati v svoji popolni oblasti, drugič pa za to, **ker ji njeni magacini neso prav masten dobiček**, kajti ako ne bi imela prav mastnega dobička, tedaj se ne bi s to stvarjo sploh ne bi pečala.

Ne smemo pa tudi pozabiti na neštene pritožbe ki jih je posebno v Trbovljah zelo pogostoma slišati, **o nasilnem postopanju z delavci kupovalci v rudniškem magacinu**. Kako bi se še le takrat postopalo in ravnalo v teh magacinih z delavci in delavskimi ženami, če bi se imela izvesti namera rudniških mogotcev, o tem si napravi svojo sodbo lahko vsak sam, posebno, ako pomisli na to, **da ni še dolgo tega, ko so delavce in delavke iz rudniškega magacina ven podili**.

Končno pa je treba, da se delavstvo postavi na svoje lastne noge ter **se otrese rudniškega jerobstva**. Trpeti se ne sme na noben način, **da bi gospoda zakon, ki je ustvarjen v korist rudarjem, v svoj prid spakedrila**.

Delavstvo naj bo na straži, naj se ne pusti preslepiti, postaviti se mora na stališče zakona in reči: **»Nobenih odtegljajev (obcugov) za »farsrge«, temveč moje delo naj se plače v denarju, kupovati grem kot svoboden človek lahko kamor hočem!«**

Narodni ali razredni boj.

Dijak: Ampak vaši češki sodrugi so ostali vzlic temu separatisti.

Delavec: Tudi to ni vse res! Velik del organiziranih čeških delavcev je zvest internacionali. Več kot osemdesettisoč čeških delavcev je članov internacionalnih strokovnih organizacij. Oni nočejo nič slišati o separatizmu in se z naporom vseh sil bojujejo proti separatizmu.

Dijak: Toda to je samo del čeških delavcev. Ali ostali so vendarle separatisti.

Delavec: Žal da je tako! Toda naj je tudi boj med nami in separatisti, pri vsem tem gre vendarle v prvi vrsti za obliko strokovne organizacije. Mi menimo, da naj ostanejo na primer vsi kovinarski delavci združeni v eni organizaciji. Separatisti hočejo, da naj tvorijo češki delavci kovinske stroke eno, nemški drugo organizacijo. A tudi separatisti priznavajo, da morata obe organizaciji voditi boj proti kapitalistom skupno. Smo različnega mnenja o obliki organizacije. Ali potrebi skupnega boja, internacionalni solidarnosti tudi separatisti ne ugovarjajo. V tem se razlikujejo od tvoje nemške delavske stranke, ki pridiguje delavcem nacionalno sovraštvo, da jim onemogoči skupen boj proti kapitalu.

Dijak: Ampak vendarle je značilno, da hoče tako velik del čeških delavcev ustanavljati organizacije na narodni podlagi. Tudi nemški delavci bodo še posnemali zgled čeških delavcev.

Delavec: Motiš se! Če je zašel del čeških delavcev na krivo pot, ni to za nas nemške delavce vzrok, da bi jim sledili na krivo pot. Podjetniki se združujejo v vedno krepkejšo, od dne do dne močnejšo organizacijo. Pripravljajo se namreč za odločilno bitko. Sklepajo tarifne pogodbe po možnosti samo do leta 1913. V tem letu konča več nego 2000 tarifnih pogodb v Avstriji. Takrat bodo velikanske stavke in izprtja, delavska gibanja, kakor jih še nismo doživeli v Avstriji. V tem velepomembnem času bodo delavci morali vsi skupno korakati. Takrat bo vprašanje glede na obliko organizacije kmalu rešeno. V boju proti podjetniku prebolimo hitro vse separatistične zmote. Le nikdar se ne zanašaj na separatizem. Delavci vsega sveta so internacionalno organizirani. Mi v Avstriji ne moremo biti izjema. Separatizem dokazuje le, da je nacionalistična gonja spravila tudi del delavca z trenotek na krivo pot. Ali gospodarska potreba bo ta pogrešek kmalu popravila. Dokler bodo v nemškem delu Češke in Moravske, na Dunaju nemški in češki delavci v isti tovarni izkoriščani od istega delodajalca, bodo tudi obstajale internacionalne organizacije.

Dijak: Ali je sploh tega treba, da prihajajo češki delavci v naše nemške kraje in odvezemajo našim nemškim delavcem delo. Naj ostanejo v svojih čeških vaseh.

Delavec: Ali misliš, da prihajajo češki delavci prostovoljno k nam. Misliš, da se podajo z veseljem v kraj, v katerem ne razumejo jezika prebivalstva, ki jih pogostoma sprejme prav negostoljubno. Beda in sila jih žene k nam. To so kmečki fantje, ki nimajo doma zraven mlajših bratov ne prostora, ne kruha; to so rokodelski pomočniki in delavci, ki v domovini ne najdejo dela. Zato prihajajo v nemške kraje, da tukaj najdejo posla v tovarnah, v rudnikih in pri stavbah. Saj nimajo kakor ti bogatega očeta, ki bi jim pošiljal denarja. Da, če bi se Nemci in Čehi te dežele, namesto da se slabijo v neplodnem nacionalnem boju, združili proti politiki agrarcev, ki ovirajo razširjenje naše industrije, potem bi ta kmalu razcvetela v nemških in čeških delih te dežele, v nemških kakor čeških krajih bi bilo dosti dela, in češkim delavcem ne bi bilo več treba, hoditi v nemške kraje, ker bi našli delo v domovini.

Dijak: Kaj pa je nam Nemcem mar, kje najdejo Čehi delo. Ampak priseljevanje v našo nemško deželo bi se jim moralo zabraniti.

Delavec: Tako misliš ti. Ali nemškonacionalni tovarnarji so drugega mnenja. Vidiš tam tisto veliko tkalnico. Njen posestnik je nemški nacionallec, član »Zveze Nemcev«, radodaren podpornik nemške delavske stranke. Ali vse to ga pri zadnji stavki ni oviralo, da je najel češke stavkokaze. Nemški delavci, ki so prej tam delali, so morali pustiti domačo grudo: danes delajo na Saksonskem in Čehi, ki delajo za nekaj vinarjev ceneje, so na njihovem mestu. Nemštvo je nemškonacionalnim tovarnarjem deveta briga, če je v nevarnosti njihov profit.

Dijak: To res ni lepo od njih. Ampak Čehi prihajajo k nam, če tudi jih ne pokliče njih, tudi ne tovarnar.

Delavec: Prav imaš. Prav imaš. Ko sem delal v Nemčiji, sem videl prihajati vsako leto veliko poljedelskih delavcev iz agrarnega izhoda v industrijske kraje zahoda. Povsod potuje prebivalstvo iz agrarnih okrajev v industrijska mesta. Ravno tako tudi pri nas; in ker je pri nas češki del dežele večinoma agraren, nemški del dežele večinoma industrijski, prihajajo Čehi v nemški del dežele.

Dijak: Kaj pa jih potrebujemo.

Delavec: Vprašaj nemške posestnike rudnikov in fabrik in stavbene podjetnike, ali bi imeli dovolj delavcev, če ne bi prihajali Čehi.

Dijak: Ali misliš, da bi nemška industrija ne mogla obstati brez čeških delavcev.

Delavec: To ravno ne! Dajte nam kratek delovni čas, zdrava poslopja v tovarnah, cenejša stanovanja in cenejša živila, potem vam bomo vzgojili zarod, ki bo mnogoštevilen, zdrav in krepak dovolj, da bo preskrboval našo industrijo z delavskimi močmi. Potem naša industrija ne bo potrebovala čeških delavcev. Danes pa nam ni mogoče. Tisoči nemških delavcev zapuščajo deželo, ker jim je nemogoče živeti v tako slabih razmerah. Ostali pa hirajo vsled jetike. Naše žene slabe in podlegajo boleznim, več kot tretjina naših otrok umre pred šestim letom, v takih razmerah seveda ni mogoče, najti dovolj Nemcev, posebno ne v časih, ko je mnogo dela. V takih časih prihajajo češki delavci v odpomoč pomanjkanju delavcev. Zato je naš boj za visoko plačo in kratek delovni čas, je naš boj za cenejša živila in zdrava stanovanja, resen boj za nemštvo, kakor je tudi ta boj resen boj za narodnost delavstva vsakega naroda. Boj za delavske interese moremo bojevati z uspehom le kot internacionalen boj, bok ob boku z našim češkim sotrpinom.

Dijak: Če že Čehi prihajajo v naša nemška mesta, potem naj vsaj ostanejo mirni. Tukaj živijo na nemških tleh, mi smo tukaj gospodarji in kdor hoče živeti v naši deželi, mora nemško govoriti in postati Nemec.

Delavec: Vidiš, prej je bilo tudi tako. Češki delavec je prišel v nemško mesto. Tukaj je občeval prijazno z nemškimi delavci v tovarni, z nemškimi sodrugi v organizaciji, z nemškim sosedom v stanovanju, z nemškimi prijatelji v gostilni. Naučil se je nemški jezik in čez par let sam več ni vedel ali je Nemec ali Čeh. Mogoče se je še oženil z nemško deklico in njih otroci so postali Nemci. Vidiš, tako je bilo prej. Nemški in češki delavci, izkoriščani

od tistega kapitalista so se združili v močno organizacijo. V skupni in zato močni organizaciji so se borili proti izkoriščanju. Doseženi uspehi: višja plača in s tem možnost, da privoščijo sebi in družini redilnejšo in boljšo hrano in zdravejše stanovanje, skrajšanje delovnega časa in s tem pridobitev časa za odpočitek od težkega dela utrujenega telesa in pridobitev časa za samoizobrazbo, so dobrodošli toliko nemškim kolikor češkim delavcem. A takrat ste vi začeli s svojo proketo nacionalistično gonjo. Vi ste zanesli nacionalno sovraštvo med delavstvom. Sedaj zre mnogo Nemcev s sovražstvom na češke delavce in ne občuje z njimi. Čehi so navezani saminase, občujejo le med seboj in se ne naučijo več nemščine. Vi ste jih psovali, napadali, jim razbijali okna na njihovem društvenem domu. Tako ste zbudili trmo v njih, napolnili jih s sovražstvom proti Nemcem, sedaj nočejo postati Nemci. Vi drugi ste s svojo narodnjaško gonjo nemštvu le škodovali. Tisoči, ki bi v mirnem občevanju postali Nemci, so postali zavoljo vaše nacionalistične gonje sovražstva polni češki nacionalisti. Če hočete češke delavce, ki stanujejo v nemških mestih, nemštvu pridobiti, potem jih ne smete žaliti, z neuljudnostjo odvrčati, ampak jih morate gostoljubno in prijateljsko sprejemati v svojo sredo kot brate. Ali vi ste jih odvrčali, namesto da bi jih pritegovali. (Dalje.)

KARL KAUTSKY:

Delavska gibanje in socializem.

(Konec.)

Ali tudi ta prvotni socializem ni imel nobenega razumevanja za delavsko gibanje; tudi on je zavzemal sovražno stališče do razrednega boja ali vsaj do njega najvišje oblike, političnega razrednega boja. Seveda iz drugih razlogov kakor meščanski utopisti. Znanstveno mu je bilo nemogoče, da se otrese meščanskih utopistov. Proletarec si mora v najboljšem slučaju prisvojiti le del tistega znanja, ki ga je obelodanila meščanska učenost, in ga obdelati primerno svojim namenom in potrebam, manjkajo pa mu — dokler ostane proletarec — sredstva in čas, da bi znanstvo samostojno dvignil nad tisto mero, ki so jo dosegli meščanski misleci. Tako je moral imeti tudi prvotni delavski socializem vse bistvene znake utopizma: nobene slutnje ni imel o gospodarskem razvoju, ki ustvarja materialne elemente socialistične produkcije ter z razrednim bojem vzgaja in vodi do zrelosti tisti razred, ki je poklican, da se polasti teh elementov in ustvari iz njih novo družbo. Kakor meščanski utopisti so verjeli tudi ti proletarci, da je družabna oblika poslopja, ki se da poljubno sezidati po preje določenem načrtu, če so le sredstva in prostor tu. Moč, da oskrbe gradnjo, so si prav tako krepki in drzni kakor naivni proletarski utopisti prisojali; šlo je samo za to, da si priskrbe potrebni prostor in potrebna sredstva. Seveda niso pričakovali nobenega milijonarja in nobenega kneza, ki bi jim dal oboje na razpolago; revolucija naj bi priskrbelo vse potrebno, da se staro poslopje podere, da se stare moči razsujejo in se izroči iznajditelju ali majhni skupini iznajditeljev novega stavbnega načrta diktatura, ki bo dala novemu zveličarju zmožnost, da postavi poslopje socialistične družbe.

V takem naziranju ni bilo mesta za razredni boj. Proletarski utopisti so pregrenko občutili bedo, v kateri so živeli, da ne bi nepotrepežljivo zahtevali nje nezamudno odstranitve. Čeprav bi bili smatrali za možno, da bi utegnil razredni boj proletariat polagoma povzdigniti in ga napraviti zmožnega za nadaljno izpopolnjevanje družbe, bi se jim bilo zdelo to postopanje mnogo preobzirno. Toda verjeli niso na to povzdigo. Stali so v začetkih delavskega gibanja, proletarske plasti, ki so se ga udeleževale, so bile neznatne, in med temi maloštevilnimi bojujočimi se proletarci so bili le posamezni ljudje, ki so imeli pred očmi več kakor zaščito svojih trenutnih interesov. Zdelo se je brezupno, da bi bilo možno vzgojiti veliko množico prebivalstva k socialističnemu mišljenju. Edino, kar bi mogla storiti ta množica, je bil izbruh obupa, v katerem je uničila obstoječe razmere in napravila

pot prosto za socialiste. Čem slabše se je godilo množicam, tem bliže je moral, tako so sodili prvotni delavski socialisti, biti trenutek, ko jim je bil položaj tako neznosen, da so razsuli družabno stavbo, ki jih je tlačila. Boj, da se delavski razred polagoma povzdigne, po naziranju teh socialistov ni bil le brezuspešen, ampak je bil odločno škodljiv, ker so neznatno izboljšanje ki je utgnil mimogrede priboriti, napravila množicam obstoječe razmere manj neznosne in so s tem zavlekla trenutek njih povzdige in poloma obstoječih razmer, s tem pa tudi trenutek temeljiti odstranitve bede. Vsaka oblika razrednega boja, ki ni bila preračunjena na popoln prevrat obstoječih razmer, torej vsaka resna, uspešna oblika razrednega boja je veljala potemtakem v očeh teh socialistov za nič manjšega kakor za izdajstvo na stvari človeštva.

Minilo je že več kakor pol stoletja, odkar se je pojavilo v delavskem razredu to naziranje, ki je imelo svojega najženialnejšega zastopnika v Weitlingu. To naziranje še danes ni umrlo. Nagibanje k njemu se kaže v vsaki proletarski plasti, ki se pripravlja, da vstopi v vrste bojujočega se proletariata; kaže se v vsaki deželi, katere proleariat se začneja zavedati svojega nedostojnega in neznosnega položaja in se polagoma navzema socialističnih tendenc, ne da bi imel jasen vpogled v družabne razmere in ne da bi si prisojal moč za vztrajen razredni boj; ker pa se vedno nove proletarske plasti dvigajo iz močvirja, v katerega jih je potisnil gosp. razvoj in ker so vedno nove dežele žrtve kapital. proizvodnje in proletariziranja, se utegne to naziranje prvotnih utopičnih delavskih socialistov vedno nanovo pojaviti. To naziranje je otroška bolezen, ki preti slehernemu mlademu proletarsko-socialističnemu gibanju, ki še ni dospelo preko utopizma.

To vrsto socialističnih naziranj imenujejo dandanes anarhizem, nikakor pa niso nujno spojena z njim, ker ne izvirajo iz jasnega spoznanja, ampak iz nagonskega odklanjanja obstoječih razmer, se utegnejo vjemati z najrazličnejšimi teoretičnimi stališči. Vsekako pa se v novejšem času rada strneta sirovi in nasilni socializem prvotnega proletarca ter pogosto zelo občutljivi, nežno ubrani miroljubni anarhizem oglašenega malomeščana, ker jima je ob vseh globokosežnih razlikah eno skupno: odklanjanje in celo sovražstvo da vztrajnega razrednega boja, zlasti do njega najvišje oblike, do političnega boja.

Prav tako malo kakor meščanski je mogel proletarski utopični socializem premagati nasprotje med socializmom in delavskim gibanjem. Sicer so razmere časi vsilile proletarskim utopistom udeleževanje pri razrednih bojih, toda vsled njihovega teoretičnega odklanjanja stališča to udeleževanje ni privedlo do končne združitve socializma in delavskega gibanja, ampak je delavsko gibanje izpodrinilo socializem. Znano je, da se je anarhistično gibanje (besedo rabimo na tem mestu v zmislu proletarskega utopizma) povsod, kjerkoli se je razvilo v veliko gibanje, v resnični razredni boj, prejalislej kljub svojemu dozdevnemu radikalizmu končalo v cehovskem samo — strokovnem ali samo — združnem gibanju.

„Socialni demokratje nočejo nikakega pozitivnega dela“.

Nasprotniki socialno demokratičnega delavskega gibanja so svoje »duševno orožje«, s katerim nas mislijo spraviti iz polja političnih in gospodarskih bojov zopet spremenili. Nekeč je bilo glavno orožje naših nasprotnikov očitane, da socialno demokratična stranka nima nikakega smisla za pozitivno delo, da je vse naše delovanje le negativno in da sloni na premisi neke meglene bodoče države. Na vsakem

shodu je bilo slišati in v vsaki številki od podjetnikov podpiranih listov je bilo čitati »dokaze«, da socialno demokratična stranka nima nikakega pomena in smisla do praktičnega, sedanjega delovanja in da hoče potolažiti delavstvo le s predstavljanjem daljnje dobe bodočnosti.

Če bi bilo očitane naših cenjenih nasprotnikov resnično, tedaj bi se smelo trditi, da socialno demokratična stranka operira s sredstvi, ki so do pičice podobni znanemu krščanskemu tolažilnemu reku. Bilo bi pa to vsekakor le mešanica, s katero naj bi se trpljenje in krivice sveta prikrivalo na način, ki ni nič slabši od onega, ki se ga poslužuje cerkev že dvatisoč let proti človeštvu. Priznavamo pa takoj, da vzbuja sklicevanje na državo bodočnosti vse drugačno zaupanje in je vse drugačnega pomena nego nadnaravno predstavljanje novega življenja na onem svetu. Ali v resnici ni socialni demokraciji nikoli prišlo na misel, da bi se vistem trenutku, ko si je postavila svoj gospodarski in politični sistem, spravila na izključno negativno stališče prezirajoč vsako pozitivno delo. Socialno demokratične strokovne organizacije n. pr. dobijo vpliv na državno zakonodajo le z naraščanjem števila naših parlamentarnih zastopnikov. Toda že leta 1899 je izjavil v bavarškem deželnem zboru meščanski poslanec, farški profesor Neeb, o tem sledeče: »Socialna demokracija v splošnem stremi po izboljšanju življenjskih razmer takozvanega četrtega razreda. Tendencia socialno demokratičnega gibanja je, **povzdigniti položaj delavstva** in tega braniti proti premoči kapitalizma. In celo strastni črtilec socialistov, knez Bismarck sam, je izjavil leta 1884 v nemškem državnem zboru prav prostodušno: »Če ne bi bilo socialnih demokratov in mnogo ljudi, ki se jih bojijo, ne bi bile socialne reforme tako napredovale.«

Zdaj ko si je avstrijsko delavstvo zgradilo svoje močne strokovne organizacije in si je s pridobitvijo enake volilne pravice zagotovilo sodelovanje pri državni zakonodaji, je v marsikaterem oziru »duševni argument« naših nasprotnikov plitev in zastarel. Bilo bi tudi smešno prezirati pozitivni program socializma, medtem ko vedno bolj se razvijajoče delavsko gibanje neprenehoma in v vedno večjem obsegu izvršuje svoje kulturno delovanje. Vse kar je strokovno razredno gibanje pridobilo delavstvu na plači in na delovnem urniku kaže, da so ti uspehi v svojem sumaričnem pomenu iztrgali kapitalizmu precejšen kos **narodnega bogastva**.

Ali tudi na parlamentarni podlagi so dali zastopniki delavskega gibanja lep dokaz, da izvršujemo aktualno, pozitivno in politično delo. To je jasno razvidno iz dosedanjega delovanja avstrijske zbornice. Socialni demokratje so bili edini, ki so podali zbornici socialno politično gradivo in ob vsaki priliki povdarjali svojo delavnost ter z vso močjo branili vse, v prid delavskih interesov stavljen predloge. Celo tisto majhno število zakonov, ki jih je vlada predložila in izvedla, kakor n. pr. zakon o **socialnem zavarovanju in zakon o otroškem in ženskem delu ter o meznem izplačevanju v rudnikih** so indirektno le posledica socialno demokratičnih predlogov. Večji del zakonskih predlog, s katerimi se je zbornica pečala, so bili samostojni predlogi socialnih demokratov. Delovanje in predlogi naših poslancev v zbornici bi dali gradivo za celo knjigo o socialno politični teoriji in zakonodaji. Prisilili so socialno demokratični poslanci zbornico, da se peča z vsemi najraznovrstnejšimi problemi; skrbeli so za takojšnjo izvedbo delavskih interesov in za splošne delavske varstvene probleme.

Kar mi vedno povdarjamo pri vsem tem delovanju, ki stremi po praktični izvedbi socialnih reform je to, da meščanski zastopniki

niso šli po svoji začrtani poti. Oni, ki še vedno kaj radi ponavljajo stara očitana na našo adresu, niso iskali in niso hoteli **nikake socialne reforme**. Proti izvedbi socialnih reform so se posluževali nekake posebne vrste »pasivne rezistence«. Videli smo namreč vedno, ko je šlo za sprejem predloga, ki je bil v interesu delavstva, da so meščanski poslanci, bodisi pri sklepanju v zbornici, ali pri glasovanju, predlog enostavno odklonili. Odkar imamo v Avstriji splošno volilno pravico, so meščanski poslanci, kakor razvidno iz kratke zgodovine novega parlamentarizma, neprestano odklanjali vsako reformo in se sistematično protivili vsakemu, z neutrudljivo vztrajnostjo od zastopnikov delavstva stavljenemu predlogu. Nasprotniki delavstva in socialno demokratičnega gibanja, ki so nekoč predbacivali socialno demokratični stranki, da stremi po neki megleni bodoči državi in da nima nikakega smisla za pozitivno aktualno delo, so sedaj seveda spremenili svoj argument: »Delavstvo in njegovi strokovni in politični zastopniki hočejo upropastiti industrijo in obrt in posluževati se države na način, da ne bo mogla prenašati vse socialne in politične reforme. Tako vidimo, da našim meščanskim nasprotnikom, ki so mislili rešiti socialno politiko z dobrotelnimi napravami odvzame socialna demokracija in splošno moderno delavsko gibanje vsak pameten argument. Ničesar nočejo meščanski poslanci vedeti o kaki poštenih socialni politiki. Seveda ni za poznavatelje modernega kapitalizma, katerim je znan način materialističnega naziranja, ta proces v socialnem razvoju prav nič novega. Nismo še prepričani, da bi bilo meščanstvo prišlo do spoznanja, da ono edino še veruje v slučaj, da bi se dalo socialističnega hudiča izgnati z belcebubom socialnih reform. Delavstvo prihaja dan za dnem bolj do spoznanja, da sedanja meščanska država nima dolžnosti le napram bogatim temveč tudi napram delavcem; prepričanje raste med delavstvom, da je današnja država osnovana na razredni podlagi z razrednimi zakoni in razrednimi »predpravicami«. Socialna politika po meščanskem vzoru, ki hoče delavstvo odpraviti z dobrotami ne da bi vzela predprave vladajočemu razredu, doseže ravno nasprotni namen. Delavstvu vsili spoznanje, da manjka meščanski vladi in gospodujočemu razredu ugled in moč, izvršiti vse socialne naloge, kar ni mogoče brez izpremembe temeljnih interesov. Vse kar to spoznanje krepi in pospešuje, pa je koristno le delavskemu razrednemu boju v smislu kakor ga razširja moderni socializem. Meščanstvo zasleduje le svoje lastne koristi. Toda dosedanja tok zgodovine uči, da je današnja kapitalistična država iz nasprotij sestavljen svet, v katerem ni mogoče trajno izboljšavati razredni položaj delavstva brez omejitve koristi vladajočega razreda. Tako nas je socialna politika meščanstva in izkušnje, ki smo jih pridobili v boju v parlamentu in izven njega, privedlo do še globokejšega prepričanja, da si ima delavstvo kot skupen razred v vedno večjem in težavnejšem boju krčiti pot do gospodarske moči in napredka.

Dopisi.

Leše.

—**Rudarski shod in nezaslišano postopanje rudniškega ravnatelja.** Dne 7. julija t. l. je bil pri nas ob 6. zvečer v gostilni gospoda Širica javen shod rudarjev, na katerega je prišel kot govornik sodrug Tokan iz Trbovelj. Shod je bil še precej dobro obiskan; toda lahko bi bil še bolje. V Lešah je vsaj do sedaj bila navada, da so bili shodi vselej prav dobro obiskani, od tiste navade se ne bo smelo nikakor opustiti, ker bi to pomenilo slabost rudarjev samih, ki bi znala rudarjem v njihovem težkem boju le škodovati. Dnevni red na shodu je bil novi plačilni zakon za rudarje, o katerem je poročal govornik v

Priporočamo našim gospodinjam **pravi :FRANCKOV:**
kavni prdatek z tovarniško znamko :kavni mlinček:
iz zagrebške tovarne.

enournem govoru v zadovoljnost vseh navzočih. Debata, ki se je razvila po referatu sodr. Tokana o domačih zadevah, ni bila ravno razveseljiva. Ni dolgo tega, ko je hotel ravnatelj rudnika odpustiti iz dela nekega sodruga samo zategadelj, ker je v čakalnici vzkliknil: »Živel prvi maj!« Res je, da je bil ta vzklik popolnoma nepotreben, ampak zaradi take malenkosti je kazni, ki jo je nameraval izvršiti nad delavcem, naravnost brutalna. Nameravano kaznovanje je bilo treba preprečiti na vsak način ne le zaradi tega, ker je bil dotični delavec dober tovariš, temveč poglavito zaradi tega, ker bi bil delavec s celo svojo številno družino v največji bedi. Tozadevna intervencija pri ravnatelju je imela sicer ta uspeh, da dotičnik ni bil iz dela odpuščen. Ampak čujte in strmite! Ravnatelj je zahteval za to, da rudar ne bo iz dela odpuščen, kot protiuslugo nič več in nič manj kakor to, da se delavstvo, vposleno v rudniku v bodoče odpove praznovanju prvega majnika!! Deputacija, sestoječa iz članov lokalnega odbora rudarske zadrage skupine 2, ni dal ravnatelj časa, da bi sklicala popreje shod, kateremu naj bi se bilo ta za delavstvo tako važna in častna zadeva predložila, ter da bi bil shod mogel storiti primerni sklep. Ravnatelj je deputaciji enostavno nastavil nož na prsi ter je dejal, bodisi se odpoveste praznovanju prvega majnika, ali pa vaš tovariš frči. Čas, da bi bila deputacija sklicala shod, kateremu naj bi celo zadevo predložila, ravnatelj ni hotel dati, dobro vedoč, da se shod nikdar ne bi bil uklonil njegovi nezaslišani zahtevi. Delegati zadrage oziroma člani lokalnega odbora, videči ravnateljevo nepopustljivost in hoteči rešiti svojega tovariša, so na zahtevo ravnatelja podpisali neko izjavo, s katero se v bodoče odpovedujejo praznovanju prvega majnika. Jasno je, da je ravnatelj od dotičnih mož, videč, da se za svojega tovariša boje, izsilil sklep. Da je tako izsiljevanje skrajno nemoralno, ni treba še posebej dokazovati. Da pa je ta zadeva med delavstvom povzročila precej hrupa je somoobsebi razumljivo.

Videč to situacijo je sodrug Tokan dejal: »Ravnatelj je podpise od članov lokalnega odbora izsilil, ne da bi jima bil dal časa, da se posvetujejo z delavstvom, katero dotične može k takemu koraku oni pooblastilo. Navzlic temu, da so možje ravnali v dobri zavesti, hoteči rešiti našega tovariša, nastane vprašanje, če je dotična izjava za delavstvo, preko katerega glave se je ta umazani maneuver izvršil, sploh veljavno! Vendar pa naj se za enkrat vsakatero debate v tem vprašanju opusti, ker bo prišel čas pozneje, ko bodo rudarji v tej zadevi izrekli svojo zadnjo besedo.«

To se nam zdi tudi najpametneje, kajti sedaj je najbolje, da se sploh o celi zadevi molči, ker je vsako razburjenje duhov čisto nepotrebno, pač pa naj se skuša nekaj družega doseči, namreč da pristopijo vsi rudarji od prvega do zadnjega v svojo strokovno organizacijo, tako da bo zadnja beseda, ko bo prišel da se v tej zadevi izpregovori, dovolj krepka in sicer tako krepka, da bo gospodu ravnatelju brnela v ušesih.

Zabukovica.

— Rudarjem v resno premišljanje. Dne 28. julija sklicala podružnica Unije rudarjev v Zabukovici v gostilni gospe Grainerjeve shod rudarjev. O novem rudarskem zakonu je govoril sodrug Tokan iz Trbovelj. Konstatiramo lahko, da vlada med rudarji vposlenimi v tukajšnjem rudniku, ki je last gospe pl. Lapove, naravnost grešna zanikrnost, kar je treba javno pibiti.

Pri vsej zanikrnosti cvete med rudarji denuncijantstvo, da mu ga ni kmalu para. O plačah, ki jih dobivajo za svoje delo, je škoda vsake besede, zadostuje naj, ako rečemo, da so naravnost sramotne. Saj tudi drugače ne more biti pri razmerah, ki tukaj med delavci vladajo. Nikogar med rudarji ni, ki bi se le količkaj za kako stvar brigal, vsakdo se boji, da prišlo je že celo tako daleč, da se mnogi izmed njih boji pokazati se na shodu, ker drugi dan že njegov predpostavljene ve, da je bil na shodu. Mnogi zopet so mnenja, ako sklonijo pred svojim predpostavljenim prav globoko tilnik in svoje tovariše pri njem očrne, da so potem pri njem dobro zapisani. Ali ne varajmo se, tovariši, saj ni res, da imajo gospodje petoliznike radi, samo na videz stvar tako izgleda, v resnici si mislijo o vsakem takem delavcu, ki se jim prilizuje in svoje tovariše pri vsaki priliki izdaja, da ni nič drugega kakor Judež lškarijot, ki je v stanu svojega gospodarja v danem slučaju izdati ravno tako kakor svojega sotrpina. Gospoda nalašč pospešuje nespo-

razum in razkol med delavci, ker ji to koristi, saj vedno, da tam, koder se dva prepirata se tretji smeje. Dočim se rudarji drug drugega boje in se od strani gledajo in namesto da bi drug drugemu pomagali v težkem boju za obstanek in skušajo drug drugemu škodovati, jih gospodar vse skupaj prav neusmiljeno izkorišča. In še nekaj drugega je povedati rudarjem v Zabukovici: prijatelji, dokler bo med rudarji denar za žganje za organizacijo pa ne, tako dolgo nobeno tarnanje in uzdihoвање ne bo pomagalo. Ako pa pristopijo naši tovariši v Zabukovici v organizacijo, bodo dobili v roko časopis, ki jim bo obzorje razširil in jih naučil spoznavati samega sebe in svojo vrednost, tedaj bo tudi mogoče s pomočjo organizacije marsikaj ukreniti na bolje.

Strokovni pregled.

Gibanje rudarjev v Ameriki. Iz New-Jorka javljajo dne 30. julija: Da jamske delavce, ki stavkajo zastrašijo, so razglasili nad vsemi kraji Pensylvanije kjer je stavka, izjemno stanje. Eden bataljon pehote je odšel v Point Creek. Vse železniške proge, ki se nahajajo v kraju stavke, stražijo vojaki. Razrušene telegrafe in telefone zopet popravljajo.

Razne vesti.

* Datlji in kolera. Ko se je pričela italijansko-turška vojna, je silovito razsajala kolera med italijanskim vojaštvom, ki je bilo na potu v Tripolitanijo. V posameznih pokrajinah južne Italije je zahtevala kolera ogromne žrtve, čeprav so hotele oblasti vse prikriti. Uradna statistika je priznala pozneje, da je samo v Palermu obolelo 1500 oseb za kolero in da je od teh umrla ena tretjina. Preden so se odpeljali vojaki v Tripolitanijo, so jih kar najbolj skrbno desinficirali, ali vzlic temu se je pojavila kolera, ko so se vojaki izkrcali v Afriki. Vojaška zdravnik dr. Rizzutti in d' Ormea sta pričela vztrajno raziskovati za vzroke strašne bolezni. Dognala sta, da so imeli datlji, kupljeni v Tripolitaniji za vojaštvo, neprimerno veliko bacilov, ki so povzročevali kolero. Datlje so najbrže okužile muhe in razne druge žuželke. Povzročitelje kolere sta našla zdravnik tudi v vodnjakih, zato so izdali strogo prepoved, da smejo v Tripolitaniji uživati le prekuhanu vodo. Vojaki se odlej tudi niso smeli več prehranjevati z datlji. Takoj po izdaji teh prepovedi so se slučajni kolere zmanjševali in epidemija je polagoma prenehala. Vojaška oblast je nato z velikanskimi stroški odredila uvoz pitne vode iz Neapolja in vsak dan so pripeljale ladje 30 do 40 milijonov litrov očiščene vode v Tripolitanijo.

Svarilo!

Koder se
prodajajo ponaredbe,
naročite pristni

naravnost od izdelovalnice
pod naslovom:

Rastlinska destilacija
„FLORIAN“
v Ljubljani.

Postavno varovano.

Občno konsumno društvo v Zagorju

prodaja specerijsko in manufakturno blago po najnižjih tržnih cenah, daje koncem vsacega leta še dividende članom, član lahko postane vsak. Vstopnina 2 kroni, delež 40 kron, ki se ga lahko plača po obrokih.

Konsumno društvo rudarjev v Hrastniku

priporoča

svojo bogato zalogo

špecerijskega in manufakturnega blaga, kakor tudi čevlje za otroke in odrasle.

Vse po jako nizki ceni.

Delavci! Dolžnost Vaša je, da podpirate svoje podjetje. Član lahko postane vsak.

L. Jax & sin
Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo
bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastoj in franko.

POZOR SODRUGI!

Slovenski rudar, ki se zanima za socialno vprašanje sploh, za delavsko gibanje, za politične in gospodarske boje našega časa, za mišljenje in stremljenje delavskega ljudstva, naj naroči strankino glasilo

„ZARJA“

ki izhaja vsak dan ob pol enajsti uri dopolne in stane naročnina

celoletna K 21.60
polletna „ 10.80
četrtletna „ 5.40
mesečna „ 1.80
za inozemstvo celoletno „ 36.—

in sicer s pošiljanjem na dom ali po pošti. Naročnino je pošiljati naprej. Posamezne številke po 8 vln. v administraciji in in tobakarnah.

Vsak zaveden rudar bi moral biti naročen na „ZARJO“.

Naslov: Upravišstvo „ZARJE“ v Ljubljani.

Priporočamo našim KOLINSKO CIKORIJO!
-- gospodinjam --
== iz EDINE Slovenske Tovarne v Ljubljani. ==

Izdajatelj in zalagatelj Ivan Tokan. — Odgovorni urednik Ignacij Sitter v Trbovljah. — Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.